

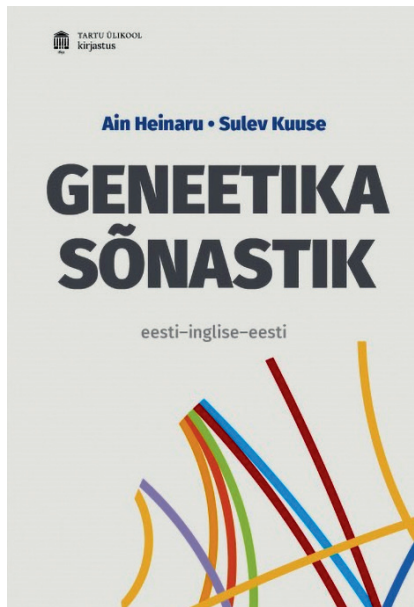
Geneetika sõnastik

Ain Heinaru, Sulev Kuuse.
Geneetika sõnastik.
 TÜ Kirjastus, 2020, 541 lk.

Sageli võib kuulda, et erialaseid sõnastikke pole tänapäeval mõtet paberil välja anda, sest neid asendavad internetiversioonid. Proovige järele! Internetist saate samale terminile kümneid erinevaid vasteid ja selgitusi. Põhjus on selles, et keegi ei kontrolli internetti laaditud terminit või kui seda tehakse, siis on eksperdi hinnangu andjad erineva taustaga. Mida peab sel puhul tavainimene või õppur tegema? Ärme loobu raamatutest! See oleks ennatlik samm nii erialakeele kui ka eesti keele arengu seisukohalt.

Eestis on seadustatud eestikeelne kõrgharidus. Noor õppejõud, kes peab hakkama geneetikat õpetama, on probleemi ees, kust võtta eestikeelset erialast sõnavara. Kiiresti saab selgeks, et seda pole ja järelkult peab ta selle ise looma. „Geneetika sõnastiku“ autoritel on pea poole sajandine kogemus geneetika ja rakubioloogia, arengubioloogia ja molekulaarbioloogia õppejõududena. Teaduskeel areneb erinevate õpetamise ja uurimise vormide kaudu koos õppejõu kogemuste kasvamisega. Õppe- ja teadustöö käigus kogutud materjalist ongi viimase 10 aasta jooksul vormitud äsja ilmunud sõnastik.

Kiireim viis omakeelse termini saamiseks on ingliskeelsete terminite mugandamine. Nii saab teksti, kus eesti keelt kõnelevale inimesele on tuttavad vaid paar sõna (nt „ja“ ja „ning“). Igale terminile ei peagi ehk olema omakeelset vastet. Samas, miks me ei võiks ka laialt levinud termineid võtta teistest keeltest

üle (nt transkriptsioon – DNA info ülekandmine RNA keelde või translatsioon – RNA-lt info lugemine ning selle muutmine aminohapete keelde ehk valgusüntees).

Selles sõnastikus on autorid terminite valimisel aluseks võtnud nende endi osalusel valminud eestikeelseid kõrgkooliõpikuid (A. Heinaru „Geneetika“, 2012 ja Toivo Maimets, S. Kuuse (koostajad) „Rakubioloogia“, 2018), lisaks ka veebisõnastikke (<http://geneetika.ee/lexicon/>, <https://term.eki.ee/termbase/view/9054712/> ja GenDi ning CellDi) ja Mart Viikmaa „Klassikalise geneetika leksikoni“ (<http://webhost.ut.ee/~martv/genolex.html>).

„Geneetika sõnastikus“ on üle 7500 eestikeelse geneetika ja geneetikaga piirnevate alade termini. Teaduslike terminite koondamise kõrval võiks sõnastik olla abiks keespetsialistidele eesti keele arendustöös ning uurimises.

Sõnastiku esimeses osas on terminid eesti keeles koos lühikese eestikeelse selgitusega. Sõnaraamatu teises osas on samad terminid reastatud inglise keele baasil ja lisatud nende eestikeelsed nimetused. Siit saab ingliskeelse teksti lugeja hõlpsalt leida eestikeelse termini ja selle selgituse esimesest osast. Kuna geneetika on teadusena suuresti ingliskeelne, on selline kahe-suunaline – eesti-inglise-eesti – lähenemine terminoloogiale kindlasti kasutajasõbralik.

Sõnastiku terminite sisu osas on vastutus kahel autoril. Kui terminite puhul leidub kaheldavusi ning mitmeti mõistetavusi, siis kõigi kasutajate täiendustepanekute arvestamisega saab teha sõnaraamatut paremaks, näiteks edasiste täiendatud trükkide korral. Autorid loodavad, et nende seletav sõnaraamat saab geneetika sõnavara baastekstiks. Koos meditsiinigenetikute ja teiste erialade esindajatega loodetakse koostada lähitulevikus lisaks ka veebisõnastik.

„Geneetika sõnastik“ on mõeldud laiale lugejaskonnale, eriti aga õpetajatele ja õpilastele, meditsiini-, keskkonna-, põllumajandus- ning veterinaarvaldkonna töötajatele. Sõnastikku on toodud ka mitmeid geneetilise tagapõhjaga haigusi koos nende nimetustega. Autorid loodavad, et nende seletavat sõnaraamatut saab kasutada ka teatmeteosena, kust on võimalik hankida infot loodusteadustega seonduvate küsimuste kohta laiemalt. Mõõdapääsmatu abivahend on „Geneetika sõnastik“ kindlasti üliõpilastele ja kraadiõppuritele ning õppejõududele, biomeditsiinspetsialistidele ja praktiseerivatele tervishoiutöötajatele.